

# Pasożyty wewnętrzne u gołębi

Tekst: lek.wet. Ryszard Chorąży

Analiza zapasożycenia wybranymi pasożytami gołębi zbadanych w Oddziale Zachodniopomorskim Centrum Zdrowia Gołębi w latach 2008-2012.

**P**asożyty pomimo stosowanej profilaktyki stanowią wciąż poważny problem u gołębi. Warunki środowiskowe, powiązania ekologiczne między kolejnymi żywicielami oraz behawior odgrywają istotną rolę w rozprzestrzenianiu się pasożytów. Chorobom pasożytniczym sprzyjają: rozwinięcie hodowli na skalę przemysłową, zanieczyszczenia odchodami, w których mogą znajdować się stadia inwazyjne pasożytów jelitowych, zagęszczenie populacji i migracje. Gołębniki nie są dostosowane do hodowli na taką skalę: drewno jest materiałem zdrowym, ale bardzo trudno utrzymać higie-

nę w obiektach zbudowanych z tego surowca.

Najczęściej występujące pasożyty u gołębi to: *Trichomonas gallinae*, *Eimeria columbae*, *Eimeria labbeana*, *Ascaridia columbae*, *Capillaria columbae* i *Capillaria obsignata*. Celem niniejszego artykułu jest analiza wyników badań parazytologicznych prób pobranych od 171 sztuk gołębi, głównie pocztowych, w latach 2008-2012. Zbadano gołębie głównie z obszaru Pomorza Środkowego. W województwie zachodniopomorskim pobrano 134 próbki, w pomorskim 28, w kujawsko-pomorskim 4, lubuskim 3, wielkopolskim 2 i mazowieckim 1. Skupienie

badanych prób z obszaru Pomorza Środkowego jest spowodowana głównie bliskością laboratorium, w którym badano próby, jak i lokalizacją gabinetu weterynaryjnego (Miastko), który obsługuje stada gołębi. Praktyczny zasięg obsługi jest uwarunkowany ekonomią wizyt, dlatego wizyty w odległości powyżej 100 km są rzadkością.

Stwierdzono znaczne zarobaczenie gołębi, pomimo ich odrobaczania. W 144 próbach stwierdzono pasożyty, co stanowi 84,2% wszystkich badanych próbek. Taki stan może być spowodowany nieumiejętnym zabiegiem odrobaczania przez samych hodowców oraz innymi przyczynami wymie-



nionymi w dalszej części publikacji.

## Metody badania

Badałem próbki pobrane w ramach badania kompleksowego gołębi, przeprowadzanego okresowo przed łączeniem w pary oraz w przypadku problemów zdrowotnych w innych okresach hodowli. Próbkę po pobraniu i wykonaniu preparatów były oglądane w mikroskopie w zależności od szukanych preparatów w świetle przechodzącym z zastosowaniem pola jasnego (BF), pola ciemnego (DF), kontrast fazy (PHC) i kontrastu interferencyjnego Nomarskiego (DIC).

Zdjęcia 1 i 2 przedstawiają czynność pobierania treści z wola do badania mikroskopowego. Przy pomocy długiej szklanej pipetki i ciepłej wody pobierałem treść z wola, następnie nakrapiałem na szkiełko podstawowe i oglądałem pod mikroskopem. Rzęsistkowicę rozpoznawano w badaniu przyżyciowym.

Na zdjęciach 3 i 4 przedstawiono „narzędzia” do badania kału na obecność pasożytów jelitowych (kokcydia, robaki obłe). Badania wykonałem metodą flotacji za pomocą komercyjnego zestawu Fecalizer. Badanie kału na obecność *He-*

*xamita* przeprowadzano oglądając w kontraście interferencyjnym Nomarskiego (DIC) preparaty mazane wykonane ze świeżego kału.

Tab. 1. Zapasożycenie gołębi - średnia za lata 2008-2012.

Kokcydioza	42,70%
Trichomonadoza	23,40%
Capilaridioza	8,20%
Ascaridioza	7%
Heksamitoza	2,30%
Heterakodioza	0,60%

## Analiza wyników badania

Stopień zapasożycenia badanych gołębi w latach 2008-2012 przedstawia tabela 1. Uwzględniając zmiany w kolejnych latach, to poza dużym wzrostem zapasożycenia przez *Eimerię spp.* (Kokcydia) w latach 2011-2012 (2011r: z 25% na 42,1%, 2012r. z 42,1% na 59,2%), stopień procentowy występowania każdego z w/w pasożytów z roku na rok był na podobnym poziomie.

Tab. 2. Intensywność inwazji pasożytów w latach 2008-2012.

intensywna	42,70%
średnia	23,40%
nikła	8,20%

Analizując tabelę 2 (intensywność inwazji pasożytów) stwierdzono, że 58,6% badanych prób od gołębi wykazuje intensywność inwazji pasożytów na poziomie intensywnym i średniointensywnym.

## Pierwotniaki

Do pierwotniaków powodujących choroby u gołębi zaliczamy *Trichomonas* (Rzęsistek), *Eimeria* (Kokcydia) oraz *Hexamita*. Pomimo stosowanej

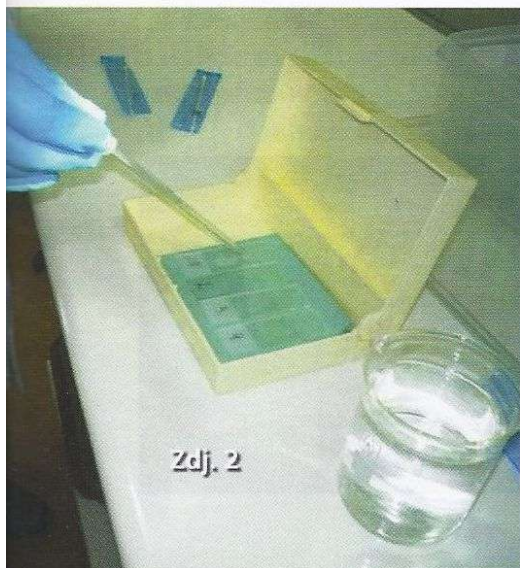


Zdj. 1

profilaktyki i leczenia stanowią one w dalszym ciągu problem w zdrowotności gołębi.

## Endopasożyty jamy dziobowej, przełyku i wola

Trichomonozą gołębi (synonim rzęsistkowica, łac. *trichomonosis*) wywołana jest przez *Trichomonas gallinae* (pierwotniaki, rzęsistki). Trichomonozą gołębi jest typową inwazją gniazdową, na którą zapadają młode ptaki. Zarażenie następuje bezpośrednio od rodziców - nosicieli rzęsistka, w czasie karmienia mleczkiem z wola. W jej rozprzestrzenieniu główną rolę odgrywają ptaki starsze, które najczęściej są bezobjawowymi nosicielami tego pierwotniaka. Przyjmuje się, że rzęsistki mogą przeżywać poza organizmem, w sprzyjających warunkach do 5 dni. Możliwe jest więc również zarażenie za pośrednictwem zanieczyszczonej trofozoitami (postać rozwojowa)



Zdj. 2



pierwotniaków wody i karmy. Na szczęście wobec dużej wrażliwości pierwotniaków na czynniki środowiska oraz sposób karmienia młodych, ta droga inwazji odgrywa w przypadku gołębi niewielką rolę.

**Tab. 3.** Intensywność inwazji *Trichomonas spp.* w latach 2008-2012.

intensywna	27,50%
średnia	12,50%
nikła	60%

Tabela 3 przedstawia intensywność inwazji *Trichomonas spp.* w latach 2008-2012. 23,4% (tabela 1) badanych gołębi było zakażonych rzęsistkami, z czego 60% w stopniu nikłym.

Kokcydioza (Eimerioza gołębi) jest to choroba młodych piskląt, chociaż chorują i dorosłe ptaki. Młode ptaki chorują jak mają styczność z dorosłymi, lub mają wilgotną, zanieczyszczoną ściółkę. Wydalone z kałem oocysty nie są patogenne. W środowisku gołębnika przy odpowiedniej wilgotności i temperaturze przechodzą one tak zwany proces „dojrzwania” i stają się oocystami inwazyjnymi. Jest bardzo istotne, że okres ten w odniesieniu do *Eimerii* występujących u gołębi jest stosunkowo krótki. Oznacza to w praktyce, stałą obecność inwazyjnych oocyst w środowisku gołębnika. Budowa ściany oocyst kokcydii powoduje, że są one niezwykle odporne na niekorzystne działanie czynników środowiskowych. Warto zdać sobie sprawę, że większość dostępnych środków odkażających nie niszczy oocyst!

Tabela 4 przedstawia intensywność inwazji *Eimeriae spp.* w latach 2008-2012. Jak podano wcześniej (tabela 1) w 42,7% próbach badanych gołębi

**Tab. 4.** Intensywność inwazji *Eimeriae spp.* w latach 2008-2012.

intensywna	41,30%
średnia	24%
nikła	34,70%

stwierdzono oocysty kokcydii. Niepokojący jest fakt, że 65,3% jest zarobaczonych w stopniu intensywnym i średnio intensywnym. Jest to spowodowane nieumiejętną dewastacją oocyst w środowisku gołębników. Oocysty są bardzo odporne na czynniki środowiskowe i ich likwidacja wymaga odpowiedniego postępowania i właściwych preparatów.

Po zakończeniu leczenia, gołębnik i jego wyposażenie powinno być starannie oczyszczone i odkażone przy użyciu preparatu niszczącego oocysty kokcydii (np. OO-cide, Parafectans 5%, Neopredisan, woda amoniakalna itp.). W zapobieganiu kokcydiozie najistotniejsze jest zapewnienie warunków uniemożliwiających rozwój oocyst i kontakt gołębi z zarażonym kałem. Codzienne usuwanie kałomoczu jest tu najważniejszym zabiegiem profilaktycznym. Kałomocz i resztki karmy powinny być usuwane i przechowywane tak, aby gołębie nie miały do nich dostępu (skrzynia nawozowa). Należy dołożyć starań, aby podłoga w gołębniku była zawsze sucha. Kał wysycha wtedy szybciej i dojrzewanie kokcydii, które do swego rozwoju potrzebują wilgoci, zostaje zahamowane. Utrzymywanie gołębi na siatkowych podłogach w zasadzie likwiduje problem kokcydiozy w stadzie.

**Nicienie przewodu pokarmowego: *Ascaridia spp.*, *Capillariae spp.***

Askaridioza gołębi, inaczej glistnica występuje w jelicie cienkim gołębi. W jajach znajdujących się w środowisku zewnętrznym wykształca się larwa, która po dwóch linkach osiąga stadium III. Zarażenie następuje przez zjedzenie inwazyjnych jaj, z których w jelicie wydostają się larwy i wnikaą w jego błonę śluzową do gruczołów jelitowych Lieberkuhna. Po dwóch linkach nicienie dojrzewają płciowo. Okres prepatentny wynosi 35-42 dni.

Ptaki zarażone glizdami wydalają dużo jaj glist, które są odporne na niekorzystne działanie środowiska i środki dezynfekcyjne, dlatego mogą one przez długi okres zachować zdolność do inwazji.

Kapilariozę u gołębi wywołują liczne małe, cienkie, włosowate nicienie z rodzaju *Capillaria obsignata*, *C. columbae*. W wydalonych do środowiska jajach rozwijają się w ciągu kilku tygodni inwazyjne larwy I stadium. Ptaki zarażają się, poprzez zjedanie jaj z larwami, rozwijającymi się w obrębie przewodu pokarmowego, czterokrotnie linieją i dojrzewają płciowo. Okres prepatentny wynosi 1-2 miesiące. Jaja nicieni odporne są na niekorzystne warunki środowiskowe, dzięki grubej skorupie. Zwykle choroba przebiega bezobjawowo.

Wyniki badań pokazały, że wśród nicieni stwierdzonych



Zdj. 3





Zdj. 4

w próbach od gołębi w roku 2012 można wyróżnić: 22,4% prób to *Capilaria spp.*, 16,3% to *Ascaridia spp.*, a 2% to *Heterakis spp.*

Intensywność inwazji wśród próbek z *Ascaridia spp.* na poziomie intensywnym i średniointensywnym wynosiła odpowiednio 71,40% oraz 14,30%. Natomiast wśród próbek z *Capilaria spp.* na poziomie intensywnym 23,50% i średniointensywnym 29,40%.

### Zwalczanie i zapobieganie robaczycom

Na podstawie mojego doświadczenia uważam, że zwalczanie robaczyc u ptaków powinno odbywać się dwuetapowo: 1. Odrobaczanie ptaków, czyli bezpośrednio likwidowanie skutków inwazji pasożytniczych u ptaków (działanie przeważnie na formy dorosłe). 2. Dewastacja pasożytów w środowisku bytowania ptaków, czyli działanie przeważnie na jaja.

### Odrobaczanie ptaków

Konieczne jest okresowe odrobaczanie, polegające na podawaniu leków wczesną wiosną i jesienią. Odrobacze-

nie wiosenne pozwala ptakom na dobre przygotowanie się do rozplodu i lotów, natomiast jesienne wzmacnia przed okresem zimowym.

Odrobaczanie powinno być poprzedzone badaniem laboratoryjnym w celu ustalenia jakimi pasożytami i w jakiej intensywności zakażone są ptaki. Po ustaleniu rozpoznania należy pod kontrolą lekarza weterynarii specjalisty chorób ptaków przeprowadzić leczenie w właściwym preparacie w odpowiedniej dawce.

### Dewastacja pasożytów w środowisku (przeprowadzana równocześnie lub bezpośrednio po odrobaczeniu ptaków)

Należy dążyć do maksymalnej likwidacji źródeł zakażenia przez dezynfekcję pomieszczeń i zorganizowane odkażanie pomiotu. Bardzo wskazana, wręcz pożądana jest okresowa wymiana wyścielenia wolier. Najbardziej sprawdza się 10-cio centymetrowa warstwa piasku, która jest higieniczna, łatwo przepuszczalna i bezproblemowa do wymiany.

### Profilaktyka robaczyc

- Ograniczać kontakt z ptakami z innych gołębników, ptaki po lotach badań i ewentualnie odrobaczać
- Nowo wprowadzane ptaki muszą przejść kwarantannę, podczas której należy ptaki zbadać i ewentualnie odrobaczać
- Utrzymywanie całego gołębnika i wolier w odpowiedniej czystości i higienie.
- Utrzymywanie sprzęt (np. skrzynki transportowe) w należytej czystości.
- Okresowa wymiana wyścielenia wolier opisana powyżej.
- Okresowa (minimum 2 x w roku) dezynfekcja pomieszczeń i ciągłe odkażanie pomiotu. ■



#### Centrum Zdrowia Gołębi

#### Oddział Zachodniopomorski

Gabinet Weterynaryjny w Miastku  
lek. wet. Ryszard Chorąży  
specjalista drobiu i ptaków ozdobnych  
ul. Szkolna 3A, 77-200 Miastko  
tel. 59 857 22 47  
tel. 604 940 912

[www.centrumzdrowiagolebi.pl](http://www.centrumzdrowiagolebi.pl)